

דבר תורה – פר' "תולדת" [בית כנסת "הדסה", תשע"ד]

יום ראשון ויום שני בשבוע הבא ימי ראש חודש הם – חודש כסלו בפתח.
בכסלו מתחילים ימי חנוכה.

כותב הרב אליהו כי-טוב בספרו, "ספר התודעה":
"וכן היה מנהג בהרבה קהילות ישראל שבימי החנוכה שקדו על חינוך הבנים. ופרנסי הקהל היו נאספים לתקן תקנות כדי למשוך לתורה את נערי בני ישראל והמון העם.
כי **חנוכה** מלשון "חינוך", ועיקרו של חינוך הוא – חינוך הבנים לתורה!

השבת אנחנו קוראים בתורה את פרשת "תולדות", בה למדים אנו על לידת יעקב אבינו ואחיו התאום, עשיו – ועל שנותיהם הראשונות. על-אף שהתורה מגדירה את עשיו כ"**איש יודע ציד, איש שדה**" ויעקב כ"**איש תם, יושב אוהלים**", רש"י מסביר שעד שלא הגיעו לגיל המצוות, היה קשה להבחין ביניהם: "כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם. כיוון שנעשו בני שלוש עשרה שנה, זה פרש לבתי מדרשות, וזה פרש לעבודה זרה."

בד"כ אנו למדים מדבר שכתוב ומדבר שנאמר. אך החכם ילמד גם ממה שאינו כתוב...
ואולי גם אנחנו יכולים ללמוד ממה שאין התורה אומרת למה בנים תאומים אלה יצאו כה שונים זה מזה...

עשיו הבכור ויעקב הצעיר – תאומים היו. ישבו בלימודים באותו ספסל. = כל זמן שהיו קטנים, לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם. כיון שנעשו בני 13, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה. =
ישבו על אותו ספסל בישיבה. הם קיבלו אותו חינוך.

אולי דווקא מסיבה זו...

הסיפור הבא אולי יאיר לנו על דרך אחרת...

"חנך לנער על-פי דרכו"

שלמה המלך, בספר משלי [כ"ב 6] אומר, "**חנך לנער על-פי דרכו**"
גם ההורה בבית, גם המורה בבית הספר עליו להכיר שכל ילד וילד שונה אחד מהשני.
לכל אחד – כשרונות משלו, יכולות משלו. שלמה המלך מלמדנו בפסוק זה כי יש לראות כל ילד כדבר יחיד ומיוחד, עולם ומלואו - ולא כעוד חלק קטן במערכת שלמה, שהיא החברה כולה.

הרב פסח קרון, המגיד המפורסם בצפון אמריקה, מספר כי פעם נתן שיעור בפני קהל של מחנכים, הורים, אנשי צוות מכמה מבתי ספר בסביבת ניו יורק, וכן תלמידים וחברי קהילות של בתי הכנסת המקומיים.
נושא השיעור היה, "**ילדים, חינוך ותקשורת**".
בשיעור, הוא העיר כי "מעניין לציין שבפסוק זה, המילה "חנוך" כתובה בכתב חסר: "חנך". חסרה האות "ו".

הוא הציע כי אפשר להסיק מכך ששלמה המלך רצה ללמד אותנו עוד משהו. אין זה הישג גדול לחנך ילד שיש לו היכולת והחשק ללמוד. כל אמא ואבא, כל מורה יכול ללמד ילד ש"יש לו".

בחינוך, ההישג האמיתי הוא כאשר אתה "נוגע" בילד שבו **חסר** דבר מה שיש לילדים אחרים בני גילו. כאשר לילד חסר לו כושר הריכוז או היכולת להבין דברים בזריזות כמו שאחרים עושים, ומורה או הורה לוקח את הזמן ללמוד עם הילד כדי שיבין משהו, זהו חינוך במובן האמיתי שלו. לכן, אומר שלמה המלך:

"חֲנֹךְ" – חנכו את ילדכם, אף שחסר בו משהו. תקדישו את הזמן, אפילו על חשבון דברים אחרים שחשובים בעיניכם. ה' סבלניים, אף שצריכים להסביר את הפסוק עוד פעם ועוד פעם... הכירו בעובדה כי כל ילד הוא יחיד, הוא שונה, והוא מיוחד! אולי, הוא אמר, שזו סיבה שהאות "ו" במילה "חֲנֹךְ" היא חסרה.

גם בפרשתנו, פר' "תולדת", מלים כתובות בכתיב חסר.

אף במילה "תולדת" עצמה, חסרה ה"ו".

ואמנם, המילה "תולדות" אינה כתובה בכתיב מלא, עם ה"ו"-ים, אלא פעם אחת בלבד בכל התנ"ך, והיא בספר "רות", בפרק ד' פסוק י"ח: **"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת פָּרֶץ פָּרֶץ הוֹלִיד אֶת-חֲצֹרֹן."**

יש דרכים רבות לפרש את זה, אולי נוכל להבין כי היה חסר משהו באחד הבנים של יצחק ורבקה. אולי משהו לא היה נכון – או מלידה, או משנות החינוך בביתם.

אם אכן שני הבנים – גם עשיו גם יעקב – רצו לנחול את 2 העולמות, אנחנו מבינים שכל אחד שם את הדגש במקום אחר.

ברשותכם, הייתי רוצה להציע סיבה נוספת:

חז"ל מלמדינו כי נתינת מחצית השקל למשכן במקום שקל שלם בא ללמדינו שאין אף יהודי – ולא משנה אם הוא עבד או כהן גדול – אין אף יהודי בעולם שהוא שלם ומושלם בפני עצמו. הוא זקוק ליהודי השני כדי להשלים את עצמו. לכן הוא נותן חצי שקל ולא שקל שלם.

וכן עשיו ויעקב – המילה **תולדת** חסרת האות "ו", מלמדת אותנו לא רק שאחד הבנים היה טוב יותר מאשר השני, אלא שאורח חיים יהודיים במלוא העוצמה שלו אפשר לעשות רק בעזרת שילוב של הכוחות של שני היהודים ביחד – או בהרחבה, ע"י שילוב כוחות כל כלל ישראל ביחד. "כל ישראל ערבין" – לא רק זה לזה אלא גם זה בזה. כדי ליצור את השלמות, אנו נדרשים לרתום את הכוחות הפרטניים של כל אחד מאיתנו לטובת הכלל. כפי שלמדים מהברייתא של רבי ישמעאל – כלל שצריך לפרט ופרט שצריך לכלל!

יעקב הבין שעשיו לא חפץ להירתם למשימה, לכן ביקש לקבל את מלוא האחריות על עצמו, ולרשת את שני העולמות גם יחד.

לכן בירך לו יצחק אביו: **"וַיִּתֵּן-לָךְ הָאֱלֹקִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ..."**

גם ברכת השמיים גם ברכת הארץ, ויעקב יידע כיצד לקבל את שתי הברכות ולשלב זו בשירות של זו.

שבת שלום וחודש טוב!